

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-69>

УДК 342.95(477)

Торгашова К.О.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

## ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮРИСДИКЦІЙ НА ОСНОВІ КРИТЕРІЇВ НАЛЕЖНОСТІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

**Анотація.** Статтю присвячено питанню теоретичних та практичних проблем невідповідності критеріїв у визначенні юрисдикції адміністративних та господарських судів. Прийняття та набрання чинності Кодексом України про адміністративний процес (далі – КАС України) у 2005 році набуло особливої актуальності при вирішенні питання про підсудність справ, що стосуються суб'єкта владних повноважень, а отже, і про поділ цивільної, господарської, у деякі справи навіть кримінальні з адміністративної юрисдикції стають проблематичними в деяких випадках. Крім того, судові реформи, які були і продовжують бути спробою привести судочинство у відповідність з європейськими стандартами, внесли зміни до Конституції України, а також різних частин процесуального законодавства. Сьогодні існують проблеми єдиного підходу до визначення адміністративної юрисдикції. Такі неоднозначні питання можуть додатково призвести до порушень конституційних прав людини, таких як право на справедливий судовий розгляд у розумний строк незалежним та неупередженим судом, створеним законом.

**Ключові слова:** адміністративна юрисдикція, підвідомчість, публічно-правовий спір, розмежування юрисдикцій, господарський процес.

Torgashova Kateryna

Yaroslav Mudryi National Law University

## PRACTICAL PROBLEMS OF BOUNDING ADMINISTRATIVE AND ECONOMIC JURISDICTION BASED ON THE CRITERION OF ACCESSORIES OF PUBLIC AND LEGAL DISPUTES

**Summary.** The article is devoted to the issue of theoretical and practical problems of inconsistency of criteria in determining the jurisdictions of administrative and commercial courts. Article 124 of the Constitution of Ukraine emphasizes that the jurisdiction of courts extends to any legal dispute. According to Article 18 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges", courts specialize in civil, criminal, commercial, administrative cases, as well as cases of administrative offenses. The adoption and entry into force of the Code of Ukraine on Administrative Procedure in 2005 became especially relevant in resolving the issue of jurisdiction of cases involving the subject of power, and hence the separation of civil, commercial, in some cases even criminal from administrative jurisdictions has become problematic in some cases. In addition, judicial reforms, which have been and continue to be an attempt to bring the judiciary into line with European standards, have amended the Constitution of Ukraine, as well as various pieces of procedural law. Today, there are problems with a single approach to determining administrative jurisdiction. Such ambiguous issues can further lead to violations of constitutional human rights, such as the right to a fair trial within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. After all, in practice there are often cases when judges refuse to initiate proceedings on the grounds that a particular dispute belongs to the jurisdiction of another court or cases where several judges are hearing homogeneous cases, which will indicate the imperfection of the law and the need for more accurate regulation of legislative norms. Despite the different approaches to the theoretical analysis of this issue and the diversity of opinions, the only thing that remains is that the problems of delimitation of jurisdictions lead to human rights violations, and therefore there is an urgent need to improve legislation. It should be noted that the issue of delimitation of cases between administrative and commercial courts in determining the rules of jurisdiction of cases repeatedly arises when appealing the decisions of the Antimonopoly Committee of Ukraine. The topic of delimitation of jurisdictions in resolving public law disputes is extremely relevant and important, because the wrong delimitation of jurisdictions can and does lead to violations. There are quite significant problems of delimitation of jurisdictions based on the criteria specified in both the the Code of Ukraine on Administrative Procedure and the Code of Civil Procedure of Ukraine, because they do not correspond to each other and do not agree with each other. Since such criteria are not decisive in distinguishing disputes, this is a practical problem not only for participants in public disputes, but also for judges. Such uncertainty leads to a violation of convention rights, including the right to judicial protection. After all, each part of the judicial system must be defined and effectively conduct proceedings within a particular court. That is why it determines the actual study of this issue.

**Keywords:** administrative jurisdiction, jurisdiction, public law dispute, delimitation of jurisdiction, arbitration process.

**Постановка проблеми.** Стаття 124 Конституції України наголошує, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір [10]. Відповідно до статті 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних

справ, а також справ про адміністративні правопорушення [11].

Прийняття та набрання чинності Кодексом України про адміністративне судочинство (далі – КАС України) в 2005 році стало особливо актуальним при вирішенні питання підвідомчості справ, де бере участь суб'єкт владних

повноважень, а отже розмежування цивільної, господарської, в деяких випадках навіть кримінальної від адміністративної юрисдикції стало в певних випадках проблематичним.

Крім того, реформи судової системи, які були і продовжують бути спробою приведення судової системи у відповідність до європейських стандартів, внесли зміни до Конституції України, а також до різноманітних актів процесуального законодавства.

На сьогодні існують проблеми щодо єдиного підходу визначення адміністративної юрисдикції. Такі неоднозначні питання можуть призвести в подальшому до порушення конституційних прав людини, наприклад, як права на справедливий розгляд справи протягом розумного строку незалежним та безстороннім судом, встановленим в законі. Адже досить часто на практиці зустрічаються випадки, коли судді відмовляють у відкритті провадження саме обґрунтовуючи це тим, що конкретний спір належить до компетенції іншого суду або випадки, коли на розгляді у декількох суддів перебувають однорідні справи, що вже свідчатиме про недосконалість законодавства і необхідності більш точної регламентації законодавчих норм. Саме тому, це зумовлює актуально дослідження саме цієї проблематики.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання розмежування адміністративної та господарської юрисдикції досліджено багатьма як вченими, так і практиками і все ще залишається одним з проблематичних, адже не лише позивачі помиляються при визначенні юрисдикції, але і судді, що підриває певний авторитет судової системи і концепцію правової держави, в цілому. Саме тому ця проблематика є актуальною в даному дослідженні. Зокрема, аналізували дану проблематику: Д. Луспенник, В. Авер'янова, М. Смокович, О. Пасенюк, В. Шишкіна, Р. Куйбіда, В. Бевзенко, В. Мамутова та інші.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Дослідження науковцями даної проблематики підкреслює важливість та актуальність даного питання. Незважаючи на різні підходи до теоретичного аналізу даного питання та різноманітність думок єдиним залишається те, що проблеми розмежування юрисдикцій призводять до порушення прав людини, а отже існує нагальна потреба у вдосконаленні законодавства.

**Метою статті** є приділення уваги та дослідження питань, які в подальшому потребують змін в законодавстві, а також до певних, які потребують законодавчого визначення, що в подальшому мінімізує проблематичні питання при розмежуванні юрисдикцій на прикладі адміністративного і господарського судочинства.

**Виклад основного матеріалу.** Якщо розглядати термін «юрисдикція», то в перекладі з латини він означає «відправлення правосуддя». Крім того, судову юрисдикцію поділяють за трьома критеріями, а саме функціональним, предметним та територіальним. Функціональний критерій характеризує обсяг повноважень судів з точки зору їх діяльності, тобто інстанційності. Предметний критерій характеризує обсяг повноважень щодо конкретних правових об'єктів судового захисту. Територіальний критерій охоплює повноваження суду, які визначені певною територією діяльності органів судової влади [2, с. 223].

На сьогодні сформувалися три тенденції в розумінні адміністративної юрисдикції, а саме її розглядають:

1) як особливий порядок вирішення адміністративно-правових спорів судами або іншими державними органами. Тобто цей підхід включає до поняття адміністративної юстиції розгляд публічно-правових спорів не тільки судами, а й державними органами. Йдеться саме про адміністративні органи під час розгляду скарг громадян у сфері адміністративної діяльності;

2) як самостійну галузь правосуддя, метою якої є вирішення судами спорів між громадянами та органами управління або між самими органами управління, тобто, в даному випадку, до поняття адміністративної юстиції віднесено тільки судовий порядок вирішення публічно-правових спорів, тобто адміністративна юстиція є діяльністю виключно судовою відповідно до положень правової доктрини;

3) як систему спеціалізованих судів, які здійснюють адміністративне судочинство. Відповідно до такого підходу адміністративною юстицією є не будь-яке вирішення публічно-правових спорів, а тільки те, що здійснюється спеціально утвореними для цього судовими органами – окремими судами чи спеціалізованими структурними підрозділами загальних судів, тобто обов'язковою ознакою адміністративної юстиції є наявність у судовій системі адміністративних судів або адміністративних палат у структурі судів загальної юрисдикції [1, с. 197].

Не завжди спір між фізичною або юридичною особою з одного боку та суб'єктом владних повноважень з іншого означає що конкретний спір належить до юрисдикції адміністративного суду, адже щодо певних рішень дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень може бути встановлений інший порядок судового провадження. Тобто, спір, який виникає у публічно-правових відносинах може розглядатися за правилами іншого судочинства [2, с. 224].

Стаття 2 КАС України наголошує, що завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Тобто, під «адміністративною юрисдикцією» розуміють компетенцію, повноваження адміністративних судів розглядати певні категорії публічно-правових спорів [3, с. 119; 8].

Саме словосполучення «публічно-правовий» є одним із тих загальних критеріїв, який викликає певну невизначеність при розмежуванні питання про підвідомчість спору до певної юрисдикції. Адже таке визначення поняття в законодавстві не надається, через що і виникають проблеми розмежування повноважень між господарськими, адміністративними та цивільними судами. Вищий господарський суд звертався до Конституційного суду України з проханням надати офіційне тлумачення такого поняття наголошував на появі чіткого визначення «публічно-правового спору» [1, с. 199].

Визначення юрисдикції адміністративного суду шляхом віднесення до його компетенції «публічно-правових спорів» породжує саме «конкуренцію» юрисдикцій. Тим більше, ч. 2 ст. 48 КАС України використовує поняття «спори з приводу

публічно-правових відносин», однак ніякої деталізованої інформації, що саме розуміється під такими відносинами не наведено [8].

Якщо приділяти увагу критеріям розмежування юрисдикцій, то саме поняття характеризується тим, що це є ознаки, за якими встановлюється компетенція судів щодо розгляду справ, в тому числі законодавчо визначені категорії справ, що належать до однієї юрисдикції. Наприклад, норми Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) закріплюють такі критерії до предметної юрисдикції господарських судів, а саме: 1) коло осіб, які можуть звертатися до господарських судів; 2) належність до переліку справ, підвідомчих господарським судам, що встановлений у ст. 12 ГПК України [9]. Однак, навіть у наведених критеріях є теоретичні проблеми, адже відсутня єдина та чітка система критеріїв. Адже для створення такої системи необхідно: відмовитися від застосування бланкетних норм («крім справ, що розглядаються в порядку іншого виду судочинства»), винятків («крім випадків, встановлених законом») та оціночних понять (як-от «спір про право», «публічно-правовий спір»).

Норми КАС України критерії належності спору до предметної юрисдикції адміністративних судів встановлює такі: 1) спір є публічно-правовим (зокрема, їх перелік, що не є вичерпним, міститься у ч. 2 ст. 17 КАС України), за винятком категорії спорів публічно-правового характеру, що відповідно до ч. 3 ст. 17 КАС України не належать до предмета адміністративної юрисдикції; 2) однією зі сторін спору є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції; 3) спір виникає у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму [6, с. 50–51; 8].

В цілому, якщо брати до уваги проблему розмежування адміністративної та господарської юрисдикцій, то проаналізувавши положення процесуального законодавства при визначенні юрисдикції можуть перетинатися такі категорії справ, а саме: спори суб'єкта господарювання із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, а саме нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії, дій чи бездіяльності; спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів; спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України. Крім того, спільним є те, що відповідачем та позивачем можуть бути і в адміністративних, і в господарських справах є державні органи, їх посадові та службові особи. Тобто, тут подібність і в суб'єкті. При вирішенні адміністративних справ це буде орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції, у тому числі на виконання делегованих повноважень. При вирішенні господарських справ це будуть державні органи, в тому числі органи прокуратури та їх

заступники, які звертаються до господарського суду в інтересах держави [4, с. 33–34].

Слід сказати, що питання щодо проблематики розмежування справ між адміністративними і господарськими судами при визначенні норм про підвідомчість справ неодноразово постає також при оскарженні рішень органів Антимонопольного комітету України. Адже до 2005 року, тобто до появи спеціальних судів, керуючись ЗУ «Про захист економічної конкуренції», такі спори приймали до розгляду саме господарські суди, а після 2005 року і адміністративними судами. Адже адміністративні суди враховували, в першу чергу, положення КАС України, а господарські суди враховували положення ЗУ СС вважаючи це спеціальними нормами і це призводило до багатьох проблем і порушень на практиці [7, с. 150].

Пізніше, ВСУ зазначив, що так як ЗУ «Про захист економічної конкуренції» не є процесуальним, то після набрання чинності КАС України саме адміністративним судам повинні бути підвідомчі всі публічно-правові спори щодо рішень, дій чи бездіяльності Антимонопольного комітету України. Однак, дана позиція суду змінилася і вже у 2015 році Вищий адміністративний суд України (далі – ВАС України) прийшов до висновку про те, що справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Антимонопольного комітету України не підлягають розгляду в адміністративних судах і вказав саме на господарську підвідомчість, хоча ВАС України містив більшість рішень, що мали протилежну позицію.

В 2015 році, з моменту набрання чинності ЗУ «Про забезпечення права на справедливий суд», який вніс зміни до процесуального законодавства, дані питання вже вирішуються на спільному засіданні двох палат ВСУ – господарської та адміністративної. Хоча, починаючи з 2016 року такі рішення стала приймати одноособово адміністративна палата ВСУ. Однак, такі справи за участю Антимонопольного комітету України не є вирішеними до моменту внесення певних змін з метою більш зрозумілого підходу до визначення даного питання між нормами КАС України і ч. 1 ст. 60 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» [7, с. 152, 155].

Останнім часом переважає позиція, що основним критерієм належності публічно-правового спору до підсудності того чи іншого суду повинен бути саме, в першу чергу, предмет спірних правовідносин, а не суб'єкт.

Господарський кодекс закріплює, що не є предметом регулювання даним кодексом адміністративні відносини та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, який наділений господарською компетенцією і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання [2, с. 224; 9].

Постанова Вищого господарського суду України «Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ господарським судам» зазначає те, що, якщо в законодавчому акті підвідомчість спорів визначена альтернативно: суду чи господарському суду, або зазначено, що спір вирішується в судовому порядку, господарському суду слід виходити з суб'єктного складу учасників спору та характеру спірних правовідносин [12].

Однак деякі вчені наполягають на тому, що характер галузевих спірних правовідносин не є головним критерієм для визначення юрисдикцій адміністративних та господарських судів. Тому що характер спірних правовідносин є тим критерієм, який допускає дублювання правовідносин при визначенні належної юрисдикції. І це, відповідно є наслідком того, що окремі спори, які виникають із земельних правовідносин, наприклад, можуть розглядатися не лише в порядку адміністративного, але і господарського судочинства. Це, відповідно, зазначає ст. 183-1 КАС України та ст. 12 ГПК України. Науковець Куйбіда зазначає, що характер суб'єктивного права, яке порушене, для адміністративної юрисдикції не має жодного значення. Так, практика адміністративних судів допускає можливість розгляду в адміністративному судочинстві окремих справ, що виникають із житлових правовідносин, як таких, що виникають з публічних відносин, зокрема щодо законності проведеної приватизації житла. Однак, нова редакція ст. 15 ЦПК України поширила цивільну юрисдикцію на всі цивільні, житлові, земельні, сімейні, трудові правовідносини, є поширення в Україні на значну кількість спорів альтернативної юрисдикції, за умов якої згідно з законом одні і ті самі справи можуть бути вирішені в судах різних юрисдикцій [5, с. 43–44].

Якщо взяти до уваги такий критерій розмежування юрисдикцій, як метод правового регулювання, то враховуючи те, що в основі адміністративного судочинства лежить імперативний метод, який базується на владно-управлінських функціях, де один з учасників правовідносин керує поведінкою інших суб'єктів, а відповідні інші суб'єкти виконують регламентовані приписи та вимоги суб'єкта владних повноважень, це буде досить вагомим критерієм розмежування юрисдикцій, на відміну від господарських відносин, де у більшій мірі притаманна допустима диспозитивність, відносини партнерства, які спрямовані на підвищення ефективності суспільного виробництва та забезпечення його соціальної спрямованості. Адже Верховний Суд України у своїх правових позиціях сформулював такий критерій як неосновний. До них можна також віднести також мету реалізації повноваження (владної управлінської функції) та його виключний характер. Відповідно, метою реалізації повноваження є виконання державних завдань, які покладені законами України і таким чином захист, в першу чергу, загальносуспільних інтересів. Щодо виключного характеру, то це означає, що конкретний суб'єкт владних повноважень є єдиним його носієм щодо регулювання певних суспільних відносин.

В пункті 15 Постанови Вищого господарського суду України «Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ господарським судам» зазначено, що судам слід мати на увазі, що не всі договори, укладені суб'єктами владних повноважень, їх посадовими чи службовими особами на реалізацію своїх повноважень, відносяться до адміністративних договорів [12].

Відповідно до п. 16, ч. 1 ст. 4 КАС України, адміністративний договір – спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його

учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону. Таким чином, враховуючи поняття адміністративного договору чітко зазначено відносини влади та підпорядкування, а у разі ж укладання цивільної угоди між суб'єктом владних повноважень і суб'єктом господарської діяльності договірні відносини між сторонами ґрунтуються на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності. Тому до адміністративних договорів не відносяться угоди, цивільного та господарського законодавства. Тому, у випадку подання позову, який підлягає розгляду за правилами ГПК України, однак його помилково подано на підставі норм КАС України, господарським судам слід перевіряти позовні матеріали та звертати увагу на метод правового регулювання [4, с. 34–35].

І так як вертикальні господарські відносини будуються не на прямому підпорядкуванні як це відбувається в адміністративному судочинстві, а на взаємних зобов'язаннях органу управління і господарюючого суб'єкта в їх рівному підпорядкуванні, то і таким способом слід виходити й при визначенні виду судової юрисдикції у справах про оскарження рішень органів місцевого самоврядування з приводу розпорядження земельними ділянками [2, с. 227].

Деякі виокремлюють можливість використовувати для розмежування певного конфлікту юрисдикцій саме альтернативну юрисдикцію справи відповідно до якої, зможуть розглядати справи як в господарському суді, так і в адміністративному. Однак, відповідно до принципу спеціалізації, який закріплено на конституційному рівні, це є неприпустимим.

Крім того, не слід забувати та доцільно застосувати принцип залишкової юрисдикції, відповідно до якого адміністративний суд буде вирішуватиме публічно-правовий спір у тій частині, що належить до його компетенції, та направлятиме справу на розгляд до господарського суду, який вирішує спір в іншій частині залишкової юрисдикції.

А також певним критерієм для розмежування конфлікту юрисдикцій стане виключна компетенція, коли юрисдикція суду поширюється на певну групу спірних правовідносин. Адже відповідно до статті 19 КАС України юрисдикція адміністративних судів поширюється на 15 груп публічно-правових спорів. Так як в ГПК України виключна юрисдикція встановлюється шляхом конкретних видів справ, а не шляхом переліку родових ознак як в КАС України, то в останньому випадку виключна юрисдикція буде ефективною при поєднанні з іншими критеріями [6, с. 54; 8; 9].

**Висновки і пропозиції.** Таким чином, підводячи висновки можна сказати, що тема розмежування юрисдикцій при вирішенні публічно-правових спорів є надзвичайно актуальною та важливою, адже неправильне розмежування юрисдикцій зможеться та приводить до порушення, в першу чергу, прав людини.

Існують досить значні проблеми розмежування юрисдикцій на основі критеріїв, зазначених як в КАС України, так і в ГПК України, адже вони не відповідають один одному та не узгоджуються між собою. Так як такі критерії не є визначальними при розмежуванні спорів це становить практичну проблему не тільки для учасників публічно-правових спорів, але й для суддів. Така

невизначеність призводить до порушення конвенційних прав, в тому числі право на судовий захист. Адже кожна ланка судової системи повинна бути визначеною та ефективно здійснювати провадження в межах певного судочинства.

Позиції Верховного Суду України, звичайно, займають важливе значення в правовій системі країни, однак, зважаючи на те, що в нас не англосаксонська правова система, суди повинні враховувати будь-які особливості кожної конкретної справи та відходити від даної позиції, мотивуючи це.

Наявність бланкетних норм також є фактором, який спричиняє певні проблематичні питання при розмежуванні юрисдикцій, тому було б доцільним

мінімізувати в подальшому наявність таких норм в законодавстві. Існує необхідність в офіційному тлумаченні такого поняття як «публічно-правовий спір», який також внесе певну визначеність при розмежуванні юрисдикцій, адже не існує на сьогодні тлумачення такого поняття.

Вирішенню даної проблематики теми сприятиме подальше вдосконалення законодавства, в тому числі, наближення його до європейських стандартів. Взяття до уваги поради науковців та імплементація більш вдосконалених норм сприятиме поступовому прогресу та надійному захисту прав людини, а також, не менш важливе, підвищенню авторитетного інтересу та поваги на міжнародній арені.

## Список літератури:

1. Сідей Я. Розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами юрисдикції у сфері судової компетенції. *Підприємництво господарство і право*. 2018. № 6. С. 196–199.
2. Коверзнев В.О. Розмежування юрисдикції адміністративних і господарських судів України: проблеми теорії та практики. *Форум права*. 2013. № 2. С. 223–227.
3. Самбір О.Є. Окремі проблеми розмежування адміністративної, цивільної та господарської юрисдикцій. *Університетські наукові записки*. 2012. № 3. С. 117–122.
4. Юшкевич О.Г. Щодо питання розмежування видів судової юрисдикції. *Вісник ХНУВС*. 2010. № 4. С. 29–35.
5. Снідевич О.С. Проблеми розмежування юрисдикцій. Актуальні питання процесу та судової практики. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2012. № 2. С. 41–51.
6. Вікторчук М. Розмежування юрисдикцій адміністративних та господарських судів в Україні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 49–55.
7. Ковтун М.С. Підвідомчість справ щодо оскарження рішень органів антимонопольного комітету України. *Форум права*. 2016. № 4. С. 150–156.
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15 (дата звернення: 01.06.2020).
9. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/1798-12 (дата звернення: 01.06.2020).
10. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/254k/96-vr (дата звернення: 01.06.2020).
11. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19 (дата звернення: 01.06.2020).
12. Постанова Вишого господарського суду України «Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ господарським судам» від 24.10.2011 р. № 10. Вищий господарський суд України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0010600-11 (дата звернення: 03.06.2020).

## References:

1. Sidei Ya. (2018). Rozmezhuвання administratyvnoi yurysdyktsii z inshymy vydamy yurysdyktsii u sferi sudovoi kompetentsii [Delimitation of administrative jurisdiction with other types of jurisdiction in the field of judicial competence]. *Pidpriemnytstvo hospodarstvo i pravo*, no. 6, pp. 196–199.
2. Koverznev V.O. (2013). Rozmezhuвання yurysdyktsii administratyvnykh i hospodarskykh sudiv Ukrainy: problemy teorii ta praktyky [Demarcation of jurisdiction of administrative and commercial courts of Ukraine: problems of theory and practice]. *Forum prava*, no. 2, pp. 223–227.
3. Sambir O.Ye. (2012). Okremi problemy rozmezhuвання administratyvnoi, tsyvilnoi ta hospodarskoi yurysdyktsii [Some problems of delimitation of administrative, civil and economic jurisdictions]. *Universytetski naukovyi zapysky*, no. 3, pp. 117–122.
4. Yushkevych O.H. (2010). Shchodo pytannia rozmezhuвання vydiv sudovoi yurysdyktsii [Regarding the issue of delimitation of types of judicial jurisdiction]. *Visnyk KhNUVS*, no. 4, pp. 29–35.
5. Snidevych O.S. (2012). Problemy rozmezhuвання yurysdyktsii. Aktualni pytannia protsesu ta sudovoi praktyky [Problems of delimitation of jurisdictions. Current issues of process and judicial practice]. *Visnyk Vyshchoi rady yustytzii*, no. 2, pp. 41–51.
6. Viktorchuk M. (2016). Rozmezhuвання yurysdyktsii administratyvnykh ta hospodarskykh sudiv v Ukraini [Delimitation of jurisdictions of administrative and commercial courts in Ukraine]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, no. 3, pp. 49–55.
7. Kovtun M.S. (2016). Pidvidomchist sprav shchodo oskarzhennia rishen orhaniv antymonopolnoho komitetu ukrainy [Jurisdiction of cases on appeals against decisions of the Antimonopoly Committee of Ukraine]. *Forum prava*, no. 4, pp. 150–156.
8. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy* [Code of Administrative Procedure of Ukraine]. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15 (accessed 01 June 2020).
9. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 06.11.1991 r. № 1798-XII. *Verkhovna Rada Ukrainy* [Commercial Procedural Code of Ukraine]. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/1798-12 (accessed 01 June 2020).
10. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. *Verkhovna Rada Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/254k/96-vr (accessed 01 June 2020).
11. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1402-VIII. *Verkhovna Rada Ukrainy* [On the judiciary and the status of judges]. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19 (accessed 01 June 2020).
12. Pro deiaki pytannia pidvidomchosti ta pidsudnosti sprav hospodarskym sudam: Postanova Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 24.10.2011 r. № 10. *Vyshchyi hospodarskyi sud Ukrainy* [On some issues of jurisdiction and jurisdiction of commercial courts Resolution of the Supreme Commercial Court of Ukraine]. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0010600-11 (accessed 03 June 2020).